

**TÜRKİYE’DE KİTLESEL BİR EĞİTİM TOPLULUĞU:
GEZEREK ÖZEL EĞİTİM HİZMETİ VEREN
ÖĞRETMENLER VE SORUNLARI (BATMAN ÖRNEĞİ)**

Yusuf ARSLAN¹⁷³

ÖZET

Bu çalışmada çeşitli engelleri nedeniyle örgün eğitime devam edemeyen özel gereksinimli öğrencilere “gezerek özel eğitim hizmeti veren öğretmenlerin” karşılaştıkları sorunlar incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nitel ve nicel yöntemler bir arada kullanılmış, veriler anket ve görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma, Batman kent merkezinde gezerek özel eğitim hizmeti veren 30 öğretmen ile sınırlıdır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin düşük ücret, ulaşım sıkıntısı, ders materyallerinin yetersizliği, ev ortamının fiziki şartlarının uygunsuzluğu gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları ve bu durumun öğretmen verimliliğini azalttığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Engelli öğrenciler, ağır engelli öğrenciler, evde eğitim, gezerek özel eğitim hizmeti veren öğretmenler, eğitim-öğretim.

**A MASSIVE EDUCATIONAL COMMUNITY IN TURKEY:
TEACHERS WHO GIVE SPECIAL EDUCATION IN MOBILITY
AND THEIR PROBLEMS (BATMAN SAMPLE)**

ABSTRACT

In this article, it has been struggled to find out the obstacles of teachers who gives private education in mobility to the students who cannot carry on his/her formal education because of several handicaps. In this study, qualitative and quantitative methods are used together, data is gathered by survey and interview technique. Research is restricted to 30 teachers who gives private education in mobility in Batman city center. According to the research results, it has been observed that teachers are facing problems such as low pay,

¹⁷³Yrd.Doç.Dr., Batman Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, dryusufarslan@gmail.com

difficulty in transportation , lack of lesson material, inappropriate physical conditons of the house and it is certain that this situation is decreasing the efficiency of teachers.

Keywords: Students with disabilities, students with severe disabilities, home schooling, visiting teachers in special education services, education and training.

1. Giriş

Okulda eğitim almak bütün bireyler için bir hak olmasına rağmen bazı bireyler bu hakkı kullanamamaktadır. Bunun nedeni bireylerin özel engel durumlarıdır. Engel düzeyine göre öğrencilerin aldıkları eğitim şekli örgün eğitim kurumunda, özel eğitim kurumunda, hastanede ve evde eğitim olmak üzere dörde ayrılmaktadır. İlk ikisinde okula devam söz konusu iken, diğerlerinde öğrencinin ağır engel durumu sebebiyle okula devam mecburiyeti aranmamaktadır. Bu bireylerin akademik hayatlarının kesintiye uğramaması için okula alternatif olarak evde eğitim uygulaması ile eğitimleri sağlanmaktadır. Evde eğitim öğrencinin kendi evini okul gibi kullandığı, yazılı, sözlü sınavlarını öğretmenlerin gözetiminde kendi evinde gerçekleştirdiği eğitim tipidir. Buna göre evde eğitim “zorunlu öğrenim çağındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden sağlık problemi nedeniyle okul öncesi, ilköğretim veya özel eğitim programlarından herhangi birini uygulayan örgün eğitim kurumlarından doğrudan yararlanamayanlara eğitim hizmetlerinin evde sunulması esasına dayanan eğitimi” ifade eder (www.meb.gov.tr). “Bu öğrenciler için okula devam etme koşulu aranmadığı gibi, başarıları değerlendirilerek haklarında okula devam eden öğrenciler gibi işlem yapılır ve sınıf geçme ve diploma işlemleri kayıtlı oldukları okul tarafından sürdürülür” (Er, 2006:158). Evde eğitim hizmetlerini MEB’de görevli öğretmenler yaparlar. Bunlara “gezerek özel eğitim görevi veren öğretmenler” denir. 2004 yılında MEB tarafından yayımlanan yönergede evde eğitim hizmetini yalnızca özel eğitim, özel eğitim öğretmenliği, çocuk gelişimi, çocuk gelişimi öğretmenliği mezunları verebilirken 03. 02. 2010 tarih ve 4 sayılı yönerge ile bu sınırlama kaldırılarak bütün öğretmenler kapsama alınmıştır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün atadığı “gezerek özel eğitim hizmeti veren öğretmenler” “*Millî Eğitim Bakanlığı Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi*”nde belirlenmiş olan mevzuatı uygulamakla yükümlüdür (www.meb.gov.tr).

Gezerek özel eğitim hizmeti ev ortamında yapıldığı için bazı sorunlar yaşanması beklenebilir. Çünkü bu hizmetten genellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük vatandaşlar yararlanmaktadır. Örneğin Batman’da evde eğitim hizmeti alan tüm öğrencilerin şehrin çeper

mahallelerinde ikamet ettikleri anlaşılmıştır. Bu mahalleler işsizlik, yoksulluk, düşük eğitim seviyesi, kalabalık aile yapıları gibi karakteristiklere sahiptir. Dolayısıyla bu koşullarda hizmet vermeye çalışan öğretmenlerin yaşadıklarını incelemek ilginç bir konudur. Gezici öğretmenlerin durumu ve yaşadıkları zorluklar daha önce hiçbir araştırmaya konu olmadığı için bu husustaki bilgilerimiz de tahminden öteye gitmemektedir. Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilecek veriler sayesinde hem konu hakkında bilimsel olarak sınanabilir veriler elde etmek mümkün olacak hem de gezici öğretmenlerin karşı karşıya kaldıkları problemler anlaşılabilir hizmet kalitesini arttırmak için planlamalar yapılabilecektir. Bu çalışmada çeşitli engelleri nedeniyle örgün eğitime devam edemeyen özel gereksinimli öğrencilere “gezerek özel eğitim hizmeti veren öğretmenlerin” karşılaştıkları sorunlar incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla şu sorulara yanıt aranmıştır: a) Ev ortamı ders çalışmaya uygun şartları ne ölçüde karşılamaktadır? b) Öğretmenler evde eğitimde en çok hangi sorunlarla karşılaşmaktadır? c) Öğretmenler yaptıkları işten memnun mudurlar?

2. Yöntem

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar’a göre genel tarama modeli “çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (2009:79). “Tek seferde pek çok değişken hakkında sorular soran tarama araştırmaları, pek çok insanın inançlarını, görüşlerini, özelliklerini gözlemlemek için de uygun olup doğası gereği de istatistiksel bilgi üretirler” (Neuman, 2012:395). Sosyal meseleleri anlamak ve keşfetmek açısından salt istatistiksel bilgilerin yeterli olamayacağı gerçeğinden hareket edilerek bu araştırmada nitel araştırma yöntemine de başvurulmuştur. Bu temelde nitel araştırmalardan durum çalışması (case study) araştırma deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları toplumsal konular hakkında derinlemesine bilgilerin alınmasını sağlamaktadır (Aksoy, 2013:116). Veriler anket ve görüşme teknikleri ile elde edilmiş, frekanslarına göre tablolara işlenerek görüşme verileri ile yorumlanmıştır.

2.1. Evren-Örnekleme

Araştırmanın evreni 2013-2014 eğitim öğretim yıllarında Batman kent merkezindeki okullarda görevli “gezerek özel eğitim hizmeti veren” 30 öğretmenden oluşmaktadır. Evrende

yer alan öğretmenlerin tamamı ile anket ve görüşmeler yapıldığı için ayrıca örnekleme yapılmamıştır. Öğretmenlerin cinsiyet dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Evde Eğitim Veren Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Tablo

Cinsiyet	Toplam	%
Kadın	18	60
Erkek	12	40
Toplam	30	100

Evde eğitim hizmeti veren öğretmenlerin çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Bunun en önemli sebebini velilerin kadın öğretmen isteme yönündeki talepleri oluşturmaktadır. Babanın ders saatlerinde evde bulunmaması nedeniyle anneler çevrenin yanlış yorumlar yapabileceği endişesi ile erkek öğretmenleri tercih etmemektedir. Yine aynı endişe ile bazı kız öğrencilerin velilerinin de erkek öğretmenlerin kızlarına ders vermesini uygun karşılamadıkları için özellikle bayan öğretmen talep ettikleri görülmüştür. Öte yandan evde eğitim verecek bayan öğretmen bulunamadığı durumlarda velilerin erkek öğretmen tercihlerinde “*yakın akraba, tanıdık ya da mahalleden biri*” olma kistasına başvurdukları gözlenmiştir. Görüşme yapılan öğretmen görüşlerine göre Batman’ın toplumsal yapısına ilişkin ‘kırsallık, dindarlık ve kapalı aile tipi’ bunu en iyi açıklayan toplumsal referanslardır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki deneyimleri ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: Evde Eğitim Veren Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine İlişkin Tablo

Mesleki deneyim	Toplam	%
1-3 yıl	4	13.3
4-6 yıl	4	13.3
7-9 yıl	7	23.3
10-12 yıl	13	43.4
13 ve üzeri	2	6.7
Toplam	30	100

Evde eğitim hizmetini veren öğretmenlerin büyük oranda mesleklerinde deneyimli oldukları anlaşılmaktadır. Bu bulgu aynı zamanda mesleki tecrübesi az olan öğretmenlerin evde eğitimi yeterince tercih etmediklerinin bir göstergesi olabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin branşları ile ilgili bilgiler ise şöyledir:

Tablo 3: Evde Eğitim Veren Öğretmenlerin Branşlarına İlişkin Tablo

Branş	Toplam	%
-------	--------	---

Sınıf Öğretmeni	25	83.4
İngilizce	1	3.3
Zihinsel Engelliler	2	6.7
Türkçe	1	3.3
Sosyal Bilgiler	1	3.3
Toplam	30	100

Evde eğitim hizmeti veren öğretmenlerin daha çok sınıf öğretmeni branşından olmasının sebebi bu hizmeti alan çocukların ilkokul öğrencisi olmasıyla ilgilidir. Araştırmalarımız sonucunda ortaokul çağında olup da evde eğitim gören sadece bir öğrenci olduğu, lise de ise hiçbir öğrencinin olmadığı belirlenmiştir. Tablodaki branş öğretmenleri söz konusu ortaokul öğrencisine ders veren öğretmenleri ifade etmektedir. İl Milli Eğitim Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan görüşmede evde eğitimin ilkokul kısmında yığılma olmasına karşın, ortaokul ve lise kısımlarında neredeyse hiçbir talep gelmediği tespit edilmiştir. Bu durum velilerin “*çocuğum en azından temel okuma, yazma, sayma becerilerini öğrensin*” düşüncesinin bir sonucu olabilir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Her araştırmada bulguların elde edilmesini sağlayan veri toplama araçları vardır. Bu araştırmada anket ve mülakat olmak üzere iki ayrı veri toplama aracı kullanılmıştır. Anket, “bir değişkenin yoğunluğunu, yönünü, düzeyini veya gücünü ölçerken” (Neuman, 2012:302) mülakatlar “bireylerin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce ve tutumlarının nedenlerini anlamak ve öğrenmek için kapsamlı bilgi sunar” (Karasar, 2009:166). Konu ile ilgili daha detaylı ve zengin bulgular elde etmek amacı ile iki veri toplama aracına birlikte başvurulmuştur.

2.3. Verilerin Analizi

Anketlerden elde edilen veriler kategorilerine uygun şekilde düzenlenmiş ve frekanslarına göre tablolara işlenmiştir. Tablolara işlenen bu veriler öğretmenlerle yapılan mülakat verileri ile yorumlanarak analizler gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırmanın bulgularına yer verilmiştir.

1. Öğretmenlerin Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Bulgular

Yapılan araştırmada evde eğitim hizmeti veren öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklar aşağıdaki gibidir.

Tablo 4: Evde Eğitim Hizmeti Veren Öğretmenlerin Karşılaştıkları Zorluklara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Ücret Düşük	%	Ulaşım yetersiz	%	Öğrenci çabuk sıkılmaktadır	%	Öğrenci asosyaldır	%	Materyal eksiktir	%
Her zaman	30	100	25	83.3	27	90	28	93.3	30	100
Çoğu zaman					3	10	2	6.7		
Bazen										
Nadiren										
Asla			5	16.7						
Toplam	30	100	30	100	30	100	30	100	30	100

Veriler MEB'in ve öğretmenlerin harcadığı anlamlı çabaya rağmen evde eğitim hizmetinin kusursuz işlemediğini göstermektedir. Emek, zaman ve özveri gerektiren evde eğitim hizmetinde öğretmenlerin tamamının ücreti düşük buldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenler haftada 10 saat, ayda 40 saat verdikleri dersler karşılığında ek ders ücreti (9.08 tl) almaktadır. Bu ücretin bir kısmını yol, bir kısmını yemek bir kısmını da öğrencilerini güdülemek için çeşitli hediyeler almak suretiyle harcadıklarını, verilen ücretlerin hiçbir şekilde kendilerine tatmin edici gelmediğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin evde eğitimi sürdürmelerinde çoğunlukla *empati*, *vicdan*, *sorumluluk*, *sevap kazanmak* gibi düşüncelerinin motive edici olduğu görülmüştür. Ancak ücret yetersizliği nedeniyle bazı öğretmenlerin bir sonraki eğitim öğretim yılında bu görevi bırakacaklarına dair ifadeler kullandıkları görülmüştür. Böyle düşünen öğretmenlerin kararlarını gözden geçirmelerinde yeterli bulacakları bir ücret artışı etkili olabilir. Bir başka ifadeyle ücret artışı öğretmenlerin evde eğitim ile varolan bağlarını güçlendirebilir, ilerletebilir, kalıcılaştırabilir. Yine ücret artışı ile hem evde eğitim verecek başka gönüllü öğretmenler bulunabilir hem de veli ve öğrencilerin kendileri açısından en uygun öğretmeni seçebilmeleri için seçenekler çoğaltılmış olabilir.

Öğretmenler için önemli diğer bir sorun ulaşımdır. Evde eğitim hizmeti alan öğrenciler çoğunlukla kenar mahallelerde oturdukları için ulaşım öğretmenler için tam bir soruna dönüşmektedir. Öğretmenlere servis aracı ya da ücretsiz seyahat kartı gibi olanaklar

sunulmadığından yol giderlerinin tamamını kendileri karşılamaktadır. Bazı öğretmenler ulaşım güçlüğünden dolayı eğitim verecekleri çocuğun evi yakın ise gönüllü olmakta uzak ise görevi kabul etmemektedir. Anket sonuçlarına göre yakın yerlerde oturan öğretmenler için ulaşım *asla* sorun oluşturmamakta iken, uzakta oturanlar için ise *her zaman* problem olarak belirtildiği görülmektedir. Öğretmenler duraklarda uzun süre beklemek zorunda kaldıklarını, olumsuz hava koşulları olduğu zamanlarda sıkıntı yaşadıklarını belirtmektedir. Böyle durumlarda çoğu kez dolu olan yolcu taşıma araçlarına zahmetle binmekte olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bayan öğretmenler şehrin çeperinde yer alan mahallerde yürürken, duraklarda beklerken kendilerini rahat ve güvende hissetmediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ücretten sonra en çok çözüm bulunmasını istedikleri sorun ulaşımıdır.

Öğretmenlerin karşılaştıkları bir diğer zorluk engelleri nedeniyle öğrencilerin performanslarının çok çabuk düşmesidir. Cam kemik, kas erimesi, felç, organ nakli ve çeşitli biçimlerde ağır ortopedik rahatsızlığı olan bu öğrencilerin kendisine kalsa belki performansı düşmeyecek fakat bizatihi bedenlerine içkin olan güçsüzlük ister istemez yorgunluğa açık hale gelmelerine yol açmaktadır. Bu durum öğrencilerin bir süreden sonra öğretime ve öğrenme birimine ilgisini kaybetmesine yol açmakta, öğrenme-öğretme etkinliğinde kesintiler oluşturmaktadır.

Öte yandan evde eğitim gören öğrencilerin sosyal yaşam ile ilişkilerinin kısıtlı olması öğrencilerin öğrenme hız ve kalitesini sınırlayan bir olgu olarak öğretmenleri zorlayan diğer bir sorundur. Görüşmelerde öğretmenlerin büyük bir oranı bu durumun kendileri açısından olumsuzluk olduğunu ifade etmişlerdir. Sosyal hayatın dışında kalma, sosyal izolasyon, hem öğrenmede akran etkisinden yoksunluğa hem de bilişsel, duyuşsal becerilerin düşük düzeylerde kalmasına yol açmaktadır (Slavin, 1990; Webb, 1982; Demirel, 2010). Öğretmenlere göre bu durum öğrencilerde bilgi depolarının boş kalması ve çok az işe yarar ön bilgi donanımı şeklinde kendini göstermektedir. Gelişim ve toplumsallaşmasının olabilmesi için diğer tüm faktörlerden daha çok akran etkileşimine ihtiyaç vardır (Lewis ve Rosenblum, 1975).

Tablo 5'te de görüldüğü gibi, öğretmenlerin tamamı ders materyallerinin yetersizliğinin önlerindeki problemlerden biri olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle yazı tahtası, resim, harita, projeksiyon, bilgisayar gibi araç gereçleri öğretmenler ihtiyaç duydukları listenin baş sıralarına koymaktadırlar. Materyal eksikliği öğretmenlerin soyut öğrenmeleri

somutlaştırmalarında, öğrenmeyi basitleştirmelerinde, öğrenme zamanını kısaltmalarında, öğretimde verimliliği artırma çabalarında sorunlara ya da yavaşlamaya neden olmaktadır. Yapılan araştırmalar eğitim ortamlarının öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesinde eğitim materyallerinin büyük rolü olduğunu ortaya koymuştur (Cemaloğlu, 2003; Dursun, 2006). Materyallerin etkili şekilde kullanıldığı sınıflarda akademik başarı da artmaktadır (Fidan, 2008). Ancak MEB gezici öğretmenlere hiçbir materyal desteği vermemektedir. Dolayısıyla bu materyallerin alınması için velilerin bütçelerinden pay ayırması gerekmektedir. Ancak velilerin ekonomik durumları bu materyalleri temin edebilecek düzeyde değildir. Öğretmen ve veliler bu konuda tamamen yalnız bırakılmış olduklarını düşünmektedir.

2) Evlerde Ders Araç Gereçlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada eğitimlerin verildiği evlerde kullanılan ders araç gereçlerine ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5: Evde Eğitim Ortamında Ders Araç Gereçlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Yazı tahtası bulunur	%	Görsel-işitsel araç gereçler bulunur	%	Bilgisayar bulunur	%	İnternet bulunur	%
Her zaman	6	20			2	6.7	2	6.7
Çoğu zaman					1	3.3		
Bazen	1	3.3	1	3.3	2	6.7		
Nadiren	1	3.3	1	3.3	2	6.7	1	3.3
Asla	22	73.4	28	93.4	23	76.6	27	90
Toplam	30	100	30	100	30	100	30	100

Ailelerin gelir düzeylerinin çok düşük olması evde materyal olmamasının birincil ve temel kaynağını oluşturmaktadır. Genellikle kalabalık nüfusa sahip olan Batman aile yapısında baba dışında çalışana rastlamak sık karşılaşılan bir durum değildir. Kadının kendi evi dışında bir işte çalışmasına genellikle hoş karşılanmamaktadır. Çocuklar ancak belli bir olgunluğu geldiklerinde (genellikle 8-10 yaş) sokakta çalışarak aile bütçesine katkıda bulunabilmektedir ancak bu katkı hiçbir zaman babanın kazandığı ile eşdeğerde bir oran olarak düşünülmemelidir. Dolayısıyla yoksulluğu ortadan kaldıran köklü dönüşümler olmadan ailelerin evde eğitim gören engelli çocukları için yazı tahtası, bilgisayar, internet, görsel-işitsel ders araç gereçlerini sağlamaları olanaksız görünmektedir. Dolayısıyla ders araç gereçleri temininde veliler ve öğretmenler tıpkı ders materyalleri temininde olduğu gibi bu konuda da yalnızdırlar.

3) Ev Ortamlarındaki Gürültüye İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmen ders anlatırken evde çıkan gürültüye ilişkin aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 6: Evde Eğitim Ortamında Gürültüye İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	<i>Biz ders çalışırken gürültü olur</i>	%	<i>Biz ders çalışırken misafir gelir</i>	%	<i>Biz ders çalışırken kardeşler oyun oynar</i>	%
Her zaman						
Çoğu zaman	1	3.3			6	20
Bazen	13	43.3	16	53.3	11	36.7
Nadiren	8	26.7	8	26.7	7	23.3
Asla	8	26.7	6	20	6	20
Toplam	30	100	30	100	30	100

Batman bölgesindeki bir ailede bulunan çocuk sayısı ile İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentlerdeki tipik bir ailede bulunan çocuk sayısı oldukça farklılık gösterir. TÜİK'in nüfus projeksiyonunda Şanlıurfa'dan sonra Türkiye'nin en hızlı nüfusu artan kenti Batman olarak göze çarpmaktadır (www.tuik.gov.tr). Tarafımızdan Batman'da 8. ve 12. sınıflarla yapılan bir saha çalışmasında ailelerin ortalama çocuk sayısının beşin üzerinde olduğu görülmüştür (Arslan, 2014). Dolayısıyla evde eğitim veren öğretmenlerin bu bölgede karşılaşılabilecekleri en önemli sorunların başında evde gürültü problemi gelmektedir. Ancak velilerin bu sorunu önlemek için çaba gösterdikleri, öğretmenlerin verimli ders yapabilmesi için önlemler aldıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan bu bölgede geniş aile ve samimi komşuluk ilişkilerinden dolayı misafirlik kültürü yerleşiktir. Velilerin aldığı önlemler sayesinde misafirlik kültürünün de önemli bir sorun olmadığı görülmüştür. Belirtmek gerekir ki bu önlemlerin hiç biri öğretmenler tarafından yapılan uyarılar sonrasında alınmış olmayıp velilerin öğretmene duydukları saygı ve çocuklarının eğitimine verdikleri önem ile alakalıdır. Sonuç olarak evde eğitimde, öğretmenlerin rahatsızlık duydukları değiştirilemez ve sürekli bir gürültü sorunun olmadığı görülmüştür.

4) Evlerde Derslerin Nerede İşlendiğine İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmenlerin evlerde derslerini hangi ortamda işlediklerine dair şu verilere ulaşılmıştır.

Tablo 7: Evde Eğitim Ortamında Derslerin Nerede İşlendiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Mutfakta	%	Oturma odasında	%	Öğrenci odasında	%
Her zaman			6	20	20	66.7
Çoğu zaman					1	3.3
Bazen	1	3.3				
Nadiren	9	30	1	3.3	2	6.7
Asla	20	66.7	23	76.7	7	23.3
Toplam	30	100	30	100	30	100

Her ne kadar öğretmenler dersleri öğrenciye ait oda da işlediklerini ifade etmişlerse de bu, gerçeği tam anlamıyla yansıtmamaktadır. Kalabalık aile yapısı ve gecekonduarda yaşayan bu bireylerin tek başına kullanabildikleri odalardan söz etmek oldukça zordur. Bu ailelerin evleri genellikle müstakil olup birkaç göz odadan oluşmaktadır. Dolayısıyla öğretmen görüşlerinin “öğrenciye ait oda”dan kastettiği, pratikte ortak kullanılan ancak ders saatlerinde öğretmen ve öğrencinin kullanımında olan mekanlardır. Bununla beraber cam kemik, felç gibi ciddi fonksiyon kayıpları olan öğrencilerin minder ya da yatak üstünde oturarak önlerine portatif bir masa ya da marangozda yapılmış düz bir tahta konulmak suretiyle evin uygun olan herhangi bir odasında ders çalışmalarının sağlandığını belirtmek gerekir.

5) Derslerin Ne Zaman İşlendiklerine Dair Bulgular

Araştırmada öğretmenlerin derslerini hangi zamanlarda yaptıklarına dair şu bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 8: Evde Eğitim Ortamında Derslerin Ne Zaman İşlendiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Hafta sonu yaparım	%	Hafta içi yaparım	%
Her zaman	2	6.6	28	93.4
Çoğu zaman				
Bazen				
Nadiren			2	6.6
Asla	28	93.4		
Toplam	30	100	30	100

Veriler göstermektedir ki evde eğitim çoğunlukla hafta içi yapılmaktadır. Dersleri hafta sonu yapan öğretmenler ortaokul hafta içi yapanlar sınıf öğretmenleridir. Sabahçı

öğretmenler derslerini hafta içi her gün öğlenden sonra, öğlenci öğretmenler ise sabahları yapmaktadırlar. Öğretmenlerin hafta sonu ders yapmak istememelerindeki başat neden bu zamanları kendi sosyal, kültürel etkinliklerine ayırmak istemeleridir. Bununla birlikte evde eğitimi hafta içi yapan öğretmenler birkaç haftadan sonra yorgunluk hissettiklerini, başlangıçtaki performanslarını sergileyemediklerini ifade etmişlerdir. Evde eğitim günde en az 2, hafta da 10, ayda 40 saat yapılmak zorundadır. Öğretmen evde eğitim dersini sonlandırdıktan sonra okuluna gidip normal derslerini işlemesi gerekmektedir. Bu durum bile yeterince yorucu iken birde okul nöbetleri ile öğretmenler daha da yorulmakta, verim ve performansları iyice düşmektedir. Onlar her gün normal öğretmenden 2 saat daha fazla ders anlatmaktadır. Üstelik bu dersleri bilişsel, duyuşsal, psiko-motor becerileri yeterince gelişmemiş ve ayrıca hassas, kırılğan dünyaları olan ağır engelli öğrencilere vermektedirler. Ancak bu yoğun tempo öğretmenlerde yorgunluğa yol açsa da öğrencilerin özel eğitime gereksinimi olması, öğrenci öğretmen arasında gelişen duygudaşlık öğretmenlerin işlerini sürdürmelerindeki en güçlü motivasyon olduğu tespit edilmiştir.

6) Velilerin Öğretmenlere Karşı Tavrı ve Davranışlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada velilerin öğretmenlere karşı yaklaşımları ile ilgili aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

Tablo 9: Evde Eğitim Hizmetini Sunan Öğretmenlere Karşı Velilerin Tavrı ve Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Güler yüzlüdürler	%	İlgilidirler	%	Özen gösterirler	%
Her zaman	28	93.3	27	90	23	76.7
Çoğu zaman	2	6.7	3	10	7	23.3
Bazen						
Nadiren						
Asla						
Toplam	30	100	30	100	30	100

Yapılan mülakatlar boyunca velilerin çocuklarının eğitimi için daima istekli ve arzulu oldukları öğretmenlerce ifade edilmiştir. “*Millî Eğitim Bakanlığı Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi*” (www. meb.gov.tr.) sayesinde ağır engelli öğrencisi olan velilerin daha önce örgün eğitimde karşı karşıya kaldıkları sorunları büyük oranda aştıkları görülmüştür. Bu uygulama çok açık şekilde engelli çocukların okul ile bağlarını kurmada, temel yaşam becerileri kazanmalarında ve onların akademik eğitimlerinin ilerlemesinde katkılar yapmıştır, yapmaya da devam etmektedir. Bu eğitim, engelleri dolayısıyla içe kapanan dezavantajlı çocukların hayatlarına dokunmakta, yaşama dair bakışlarını olumlu bir role sahiptir. Bu

nedenle evde eğitimin öznesi olan öğretmenlere velilerin kayda değer bir güler yüz, ilgi ve sıcaklık gösterdikleri tespit edilmiş, memnuniyetleri için itina gösterdikleri anlaşılmıştır. Öğretmenlere yapılan çay, yemek, kuruyemiş, meyve gibi ikramlardan, alınan küçük hediyelere kadar veliler eğitim öğretim süresince memnuniyetlerini göstermektedirler. Ancak uygulamadan haberi olmayan kimi ailelerin evde eğitim hizmetinin dışında kaldıkları anlaşılmıştır. Yaygın bir duyuru yapılması halinde evde eğitime dahil olacak şimdikinden daha fazla sayıda ağır engelli öğrenciye ulaşılacağı öğretmenlerce ifade edilmiştir.

7) Ev Ortamlarının Fiziki Şartlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada evlerin fiziki şartları ile ilgili şu bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 10: Evde Eğitim Ortamının Fiziksel Şartlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Temizdir	%	Isınır	%	Aydınlanır	%	Havalandırılır	%
Her zaman	23	76.7	22	73.3	24	80	20	66.7
Çoğu zaman	7	23.3	6	20	6	20	9	30
Bazen			2	6.7			1	3.3
Nadiren								
Asla								
Toplam	30	100	30	100	30	100	30	100

Verilere göre öğretmenlerin gitmiş olduğu evlerde fiziksel ortamla ilgili ciddi bir sorun yaşamadıkları görülmektedir. Temizlik, ısınma, aydınlatma, havalandırma gibi hususlarda velilerin titiz davrandıkları, uygun çalışma ortamlarını öğretmenlere sundukları anlaşılmaktadır.

4. Tartışma

“Millî Eğitim Bakanlığı Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi” Türkiye’deki eğitim sisteminin çok önemli bir eksiğini tamamlamış, Avrupa standartlarında bir eğitime yaklaşmıştır. Ancak uygulamanın pratiğine bakıldığında sistemin bazı önemli sorunlar nedeniyle tıkanma noktasından uzakta olmadığı da görülebilir. Yapılan görüşmelerde bazı öğretmenler velilerle anlaşarak derslere gitmedikleri, bazen de velilerin müsait olmadıkları gerekçesi ile dersleri iptal ettikleri anlaşılmıştır. Veli ve öğretmenlerin bu konuda daha fazla sorumlu davranmaları için eğitim almaları gerektiği anlaşılmaktadır. Velilerle anlaşamayan öğretmenler, ücret azlığı, ulaşım sorunları, materyal eksikliği, evde eğitimden önce veya sonra örgün eğitimdeki dersleri anlatmanın getirdiği yorgunluk, verilen okul nöbetleri gibi nedenler de sistemin sorunları olarak göze çarpmaktadır. Kimi okul müdürleri ve öğretmenler sayesinde evde eğitim hizmetleri *sevap*, *empati*, *vicdan* gibi içsel motivasyonla sürdürülmüş

ve sürdürülmektedir. Sistem bu haliyle bir dengesizlik üzerinde durmaktadır. Engellilerin eğitimi, amacına uygun, programlı, aile ve öğretmenlerin eksikliklerinin tamamlanarak yapılması gerekmektedir (Ulutaşdemir, 2007:128). Evde eğitim öğrencilerine duygusal nedenlerle güdülenmiş değil alanında uzmanlaşmış profesyonel kadrolar yetiştirmek pedagojik açıdan vazgeçilemez, yegâne yoldur. Bu nedenle nitelikli personel gereksinimi, engelli çocuklara sağlanan eğitim hizmetlerinin önemli bir konusunu oluşturmaktadır (Pretti-Frontczak ve Bricker, 1998). Türk eğitim sistemi evde eğitimi peşinden koşulmaya değer bir amaç olarak odağına almalı, bu sistemin öznelere olan öğretmenlere gerekli olan desteği sağlamalıdır. Zira evde eğitimin başarısı için öğretmenler ve onların mutluluğu vazgeçilemez bir koşuldur.

5. Sonuç

Evde eğitim, ağır engelleri nedeniyle okula devam edemeyen öğrencilere fırsat eşitliği yaratmak amacıyla evlerinde eğitim vermek üzerine kurulu yeni bir anlayıştır. Bu hizmet ağır engelli çocukları olan aileler için umut olmuş, olmaya da devam etmektedir. Türkiye’de henüz çok uzun bir geçmişi olmayan evde eğitim gelecek yıllarda da pek çok aileye umut olmaya devam edecektir. Bu hizmetin bugünden nitelik, kalite ve başarısını arttırmak, daha sonra bu hizmetten yararlanacak çocukların eğitimine olumlu katkı sağlayacaktır. Bu da ancak geride kalan deneyimlere bakarak bu hizmetin aksayan yönlerini tespit etmek ve onarmakla mümkündür. Bu çalışmada evde eğitim hizmetinin Batman’daki öğretmenler cephesinden aksayan yönlerini tespit etmiş ve ortaya koymuştur. Buna göre veliler istekli olmalarına rağmen yoksullukları nedeniyle öğretmenler için gerekli şartları oluşturmada zorlanmaktadırlar. Yine genellikle kıdemli öğretmenlerin evde eğitimi tercih ettikleri genç olanların öğretmenlerin ise çok fazla istekli olmadıkları görülmüştür. Genç öğretmenlerin mesleki tecrübe eksikliği, evde eğitim hakkındaki bilgisizlik, ev ortamından çekinilmesi, ağır engelli çocuklara ilişkin önyargılar bunun sebeplerini oluşturmaktadır. Deneyimli öğretmenlerin önceki yıllarda da evde eğitime gittikleri görülmüştür. Hatta birden fazla engelli çocuğu olan ailelerin tüm çocuklarına aynı kişinin öğretmenlik yaptığı vakalara da rastlanmıştır. Tecrübeli öğretmenlerin evde eğitime daha güdülenmiş oldukları, engelli çocuklar hakkında sahip oldukları bilgilerin kapsamının diğer öğretmenlerden daha derinlikli olduğu anlaşılmıştır. Yine bu öğretmenlerin aileler ile samimiyet kurdukları ve eğitim ile ilgili konularda aile ile organize hareket edebildikleri görülmüştür.

Öğrencilerin ağır engelleri nedeniyle erken yorulmaları, dış nesnel dünyaya kapandıklarından sosyal etkileşim yoluyla ön bilgilere sahip olmamaları, normalden fazla hassas ve kırılgan iç dünyaları öğretmenlerin öğretme hızını düşürmekte, bu da beraberinde stres ve motivasyon kayıplarını getirmektedir.

Ayrıca evde eğitim ile eşzamanlı devam eden örgün eğitimde de öğretmenlerin yoğun ders yükleri, okul nöbetleri de öğretmenlerin yaşadıkları diğer sorunlardır. Ancak bunların hiç biri öğretmenler tarafından, ücret azlığı, ulaşım problemleri ile ders araç-gereçleri ve materyallerinin olmayışından daha sorunsal bulunmamakta ve algılanmamaktadır. Öğretmenlerin aldığı ücretin arttırılması, ulaşım sorunlarının çözülmesi, araç-gereç ve metaryal desteğinin sağlanması evde eğitimin kalitesinin artırılması için gereklidir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, M. (2013). Bilimin Mabedinde Yöntem Meselesi. İstanbul: Yeni İnsan.
- Arslan, Y. (2014). Türkiye’de İntihar, Kan Davası ve Cezaevi Vakalarının Okul Hayatındaki Başarısızlık Üzerindeki Etkileri (Batman Örneği). 24-26 Nisan I.Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi Sözlü Bildiri.
- Cemaloğlu, N. (2003). Eğitim Ortamında Öğretim Araçları. Küçükahmet, L. (Ed.) *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel.
- Demirel, Ö. (2010). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Pagem A.
- Dursun, F. (2006). Öğretim Sürecinde Araç Kullanımı. *İlköğretmen Dergisi*. (1), s:8-9.
- Er, M. (2006). Çocuk, Hastalık, Anne-Babalar ve Kardeşler. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. (49), s:155-168.
- Fidan, K. N. (2008). İlköğretimde Araç Gereç Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 1 (1), s:48-61
- Pretti- Frontczak, K. & Bricker, D. (1998). *An Activity-Based Approach To Early Intervention*, London.
- http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2629_0.html (erişim 12.02. 2014).
- http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1027 (erişim 13.03.2014).
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Lewis, M. & Rosenblum, L. (1975). *Frendship and Peer Relations*. New York: Wiley.

Neuman, Lawrence, W. (2012). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar I-II. İstanbul: Yayın Odası.

Slavin, R.E. (1990). Achivement Effects of Ability Grouping in Secondary Schools: A Best Evidence Synthesis. Review of Educational Research, 60, s.471-500.

Ulutaşdemir, N. (2007). Engelli Çocukların Eğitimi. Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt:2(5), s:119-120.

Webb, N.M. (1982). Student Interaction and Learning in Small Groups. Review of Educational Research, 52, s:421-445.

[X (2014). Yazarın kimliğini açıklamamak adına dergi editörlüğünce sonra eklenecektir.]